

Громадська Думка

ПЕРЕДІЛАТА:
(Щіна I. прям. в таборі 3 ф.)
" " поза таб. 4 ф.)
На місяць в таборі . 25 ф.
поза табор. 30 ф.
На 3 місяці в таборі 75 ф.
" " поза таб. 90 ф.

ЧАСОПІСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕЦЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

Видає „Видавниче Товариство імені Б. Грінченка“.

АДРЕСА:
Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Ч. 42. (89).

Неділя, 24. червня 1917.

Рік III.

На памятник помершим.

В чужім краю похованоють,
В чужій домовині,
Хтож заплаче, зарідає,
Затужить по міні?
Срібні дзвони не звуть ся
З нашої дзвіниці,
Хіба квіти стрепенуть ся
Ранком до зірниць.
Хіба спадуть чисті роси,
Хіба вдарять громи,
Хіба буря заголосить
Над гробом сіроми....

Не вжеж ми справді, коли довгодожданий мир настане, відйдем до рідного краю, а їх оставимо тут, щоб небесна роса плакала за ними, а вітри щоб тужили над їх безталанними гробами? Минути літа, спорох-

як гніс - пропадає від рідної гіллячки відріваний дубовий листок.

Не оставимо їх на поталу часу, на загладу безпощадного забуття!

Між численними могилами братів наших, що сконали, не діджавши ся волі, поставимо, неначе сторожа трівкого, камінь твердий і витешемо на йому наш рідний хрест—знак терпіння, і викусмо імена наших бездольних товариців і витешемо над ними ті два сумні, а так пророчисті слова: „Вічна пам'ять!“

І під каменем отсим посадимо з мармуру витесаного козака - бандуриста, хай до їх камінного сну грас на камінних струнах те, чого доля не дала їм почути—пісню будучої слави нашої вітчини України, пісню грядучої лучшої долі

ших покійників як слід пошанувати, що у нас нема братньої любові, нема тути, нема товарицького спочування, що довга московська неволя та всілякі злідні зробили серця наші холодними, мов камінь, і мертвими, мов висушенена глина.

Це ми мусимо зробити для них і для себе, для загальної справи з товарицького, громадянського, народного, людського обовязку.

Початки зроблені.

Комітет по будові памятника націбрав досі 1400 марок, постарає ся о модель, підшукає камінь, різьбаря, каменярів. А тепер на вас, товариші, черга. Не жалуйте своєї жертви. Хто може—хай зараз дас, в кого нема готових грошей, нехай по феникові що дня кидає на памятник для померших братів—полонених. По феникові що дня, але хай дають усі, бо—громада великий чоловік. Хай не буде ані одного між нами, хтоб відходив з табору і, дивлячись на гарний, український памятник на німецькій землі, не подумав собі: „я також докинув до його свою грудку, приложив свою руку до доброго діла.“

Складаймо ся на памятник для наших товаришів недолі, для померших українських полонених вецлярського табору!

Ми вернемо—вони остануться тут.

Вписуйте свої чесні імена, хто кілько дав та хто кілько даста на отсе добре діло!

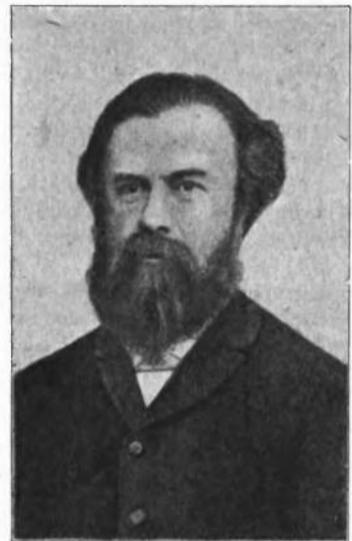
Не гайтесь!

А разом з тим відкладайте, товариши, феник і на пекукі потреби живих: на „Український Національний Фонд“, на „Волинські школи“ та інші.

Михайло Драгоманов.

Дня 3. червня ст. ст. минула 22. річниця смерти великого чоловіка України—Михайла Драгоманова. Родився М. Драгоманов у Полтавській губ., в сім'ї старого козацького роду. Скінчив гімназію в Полтаві, студіював історію на київськім університеті, познайомився з тодішніми діячами російського й польського суспільства, з якими не міг погодити ся в поглядах на українську справу. Хотів посвятити себе

катедрі історії на університеті, і зложив іспит на доцента.

Михайло Драгоманов (1841—1895).

Університет вислав Драгоманова за границю, де він захопився соціальним і політичним рухом західної Європи, навязав зносини з галицькими Українцями та у Відні познайомився з провідниками західних і південних Слов'ян. Як повернув у Росію, щоби починати виклади на університеті, найшов сильний опір з боку міністерства просвіти. Правительство дивилося на його научу й політичну діяльність дуже недовірчivo, почуваючи в нім небезпечного агітатора українського сепаратизму й соціального та політичного радикалізму. Сам цар Олександр II заявив особисто бажання, щоби Драгоманов подав прохання о відпустці. Та Драгоманов стояв за те, щоби його віддали під суд, як він провинився. Правительство не мало на це відваги й дало йому офіційне увільнення.

Українська Громада порішила вислати Драгоманова вдруге за границю, де він мав керувати українським рухом, який був закований в Росії указом 1876 р. Він осів у Швейцарії, в Женеві, де видав пять томів журналу „Громада“, кілька томів етнографічних матеріалів (пісень) і кілька монографій. Але погляди Київської Громади розходилися з поглядами Драгоманова, який ставив на перший плян перебудову Росії на кінноституційну, здецентралізовану державу, в якій всі громадяне, як і всі народи, мали бути вільні й рівноупrawnені. Молодь тодішня схилялася до анархістично-соціалістичних думок Бакуніна або Лаврова і не підpirала видання Драгоманова. Через те „Громада“ перестала виходити у Женеві.

Один із проектів памятника.

навіють деревляні хрести, долоня батька-часу вигладить та з землею зрівняє ті невисокі могили, і колись, колись навіть сліду не стане, де вічним сном спочили зліднями наболілі українські кости.

А цеж кістя від нашої кости, кров із нашої крові, це наши земляки, товариші недолі, жертви грізного часу! Що їх стрінуло, могло кожного з нас стрінути, а кожний з нас ради прецінь на цьому білому світу оставил видимий спомин по собі й ніхто не бажавби собі пропасти так безслідно,

нашого рідного народу. Хай їм грає ранком до світання і довгими ночами зимовими, щоби не було їм так сумно лежати у далекій, чужій землі.

Це ми мусимо зробити, бо як ні, то совість наша не буде мати спокою, і коли кидатимемо отсі решітки, мандруючи додому, то здаватиметься нам, що вони рамена-хрести простягають до нас і кличуть: „якже ви нас лишили! Якже ви про нашу пам'ять подбали!“

Це ми мусимо зробити, щоби чужий народ не подумав собі про нас, що ми не вміємо на-

Драгоманова покликав болгарський уряд на катедру історії у найвищій школі в Софії, де він помер дnia 3. червня 1895 р. ст. ст. До кінця життя мав зносини з Україною по обох боках кордону і вів живу переписку з своїми учнями, з яких найбільші були Іван Франко і Михайло Павлик, основателі радикальної, селянської партії в Галичині.

Найвизначніші його твори крім „Громади“ такі: „Україна і центри“, „Вільна спілка“, „Історическая Польща й великорусская демократія“, „Чудацькі думки про українську справу“, „Листи на Наддніпрянську Україну“, „Література російська, великоруська, українська й галицька“.

Він писав: Тільки автономія самих дрібних гуртів людських може помирити всі теперешні сварки між людськими породами. Письменні люди кождої громади мусять усвої свої сили приложити, щоб не було простого і непростого народу, щоб народ увесь став вільним та багатим, щоб учити його тільки того, що показує розум та правдива наука, щоби писати про все як можна зрозуміло простому народові мовою.

В житті отже він хотів бачити на Україні: рівне право для кожного чоловіка без різниці полу й національності, неограничену свободу слова, нову самоуправу кождої громади в її внутрішньому житті й незалежність вільної спілки всіх громад на цілій українській землі.

В економічному полі жадав передачі земель і вод та знаряддя господарського в руки працюючим союзам.

Забудь.

Ой, у лузі при дорозі виросла вербонька,—
Затужила, заплакала та дівчинонька;
Очі карі, чорні брови І полінили, Лілілись довго дрібні слізки, та вже й перестали.
Перестали і не лілють ся... пісні теж не чути...
Роалучила доля з мілим,—як його забути?...
Нетурбуйся, дівчинонько—вже він не вернеть ся:
Він зістав ся у Карпатах, де Дунайець ллеть ся.
Там високую могилу йому насипали,
Хрест вербовий—не дубовий—йому змайстрували.
І ти над ним не плакала й мати не ридала,
Лиш зозуля не далеко жалібно кувала...
Годі серце-дівчинонько, сумом сумувати,
Бо твойому козакові з ями вже не встати.
Помолись за його душу Богу все-благому
І забудь, забудь на віки бідного сі-рому...
Павло Брансько.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

Українське військо проти волі міністра Керенського.

Зі Штокгольму доносять: Після російських часописів підносять українські солдати загальний протест проти виданої в боку міністра Керенського заборони скликання українського військового конгресу. Міністер війни, Керенський, дістав безчислені, алеякі в дуже гострій формі листові і телеграфні протести українських солдатів. Офіцери заявили одночасно відбудутися конгрес у Київі під час заказу Керенського.

Переяславська республіка.

Складані до Переяслава полтавське земство проголосило в місті Переяславі незалежну республіку

ї замінувало Хрустальова—Носара диктатором. Він установив воєнний суд і вдав диктаторський розпорядок: кожду пробу спротиву здавати силою оружжа. Висланого члена київської ради солдатів, Смітка, який хотів зробити свій лад, арештовано. Така сама судьба стрінула посольство тимчасового правительства.

Справа автономії України.

До Штокгольму доносять з Петрограду, що російське правительство на окремих нарадах займається справою автономії України та постановило предложение про автономію відкинути і передати рішення цього питання будучим все-російським Установчим Зборам.

„Діло“.

Протест селянського зізду на Україні проти Керенського.

Зі Штокгольму доносять: На загальному Українському селянському зізду в Київі прийшло до гострої демонстрації проти міністра війни Керенського тому, що він заборонив скликання українського конгресу солдатів. Зізду заявив, що ся заборона в нарушенім свободи зборів, обіцяної новим правителством дня 16 березня в основних законах. („Франкфуртер Цайтунг“, 20. червня, веч.).

Вісти з України.

(Від власного кореспондента в Штокгольмі). По приватним відомостям справа на Україні стоять далеко краще, ніж се можна судити по російським часописям, які багато фактів з українського життя промовчують, а багатьо не знають. Українська Центральна Рада користується великою популярністю й авторитетом та е справжньою представницею зорганізованого українства. В Петрограді в Українському Центральному Радо дуже числяться й виявляють склонність їти на зустріч І домаганням. Дуже багато важних адміністраційних посад обісаджено більш або менш виразними, але всіх Українцями. Між іншими губернатором Волині є бувший посол Вязлов, а губернатором Полідля—Максимович. Відчувається велика недостача інтелігентних українських сил для обсади різних становищ в адміністрації і сировидуванню; переншод у сім Українці зустрічають дуже мало. Українізація земств і міських рад, особливо в менших містах, переводить ся досить успішно. Великі прислуги українському рухові зробили кооперативи,—вони виховали багато гарних громадянських робітників споміж селянства й поклали ще за старого ладу початок маєвої організації села верстні народу. Тепер організація селянства незвичайно розростається і служить головною підставою цілого українського руху. Інтелігенція таож поволі повертається до свого народу, але несміла вона, її дуже мінімальна в національних справах. Натомісъ селянство виказує велике розуміння своїх потреб цілого народу й краю та в поставленому національної справи дуже радикальне. З огляду на те, що старий

режім насадив на Україні сильне культурне й політичне русофільство по містах, яке дальніше тримається централістичним методом у політиці, відбуваються ся на сім та гострі конфлікти між свідомим українством і російщиною та „малорусією“, що можуть згодом перейти в конфлікти між містом і селом. Українське населення, зіткнувшись свободно від заборон, в жадобу накинулося на українську книжку й газету. За два місяці всі українські книжарі випродали цілі запасів своїх книжок, а другі нових книжки дуже утруднений через страшну дорожню паперу та друкарських цін. Видання Союзу доходять до Росії й деякі з них передруковують ся у Київі.

(В. С. В. У.).

„Осередок“

Про центральну організацію молоді середніх шкіл Київа під самим заголовком пише „Кіевская Мысль“ за 19. мая н. ст. слідуюче: Від хвили революції відновила свою діяльність у Київі під назвою „Осередок“ рада представників об'єднаних українських організацій середніх наукових заведень. Властиво повстання „Осередка“ відноситься ся ще до 1907 р., але досі його діяльність, яка відбувалася в політичнім підземеллі, проявляється в скромних розмірах і тому була мало відома. Відновлений „Осередок“ у своїм теперішнім складі складається з представників отсях наукових заведень Київа: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, і 8. київських мужських гімназій, а також гімназії Науменка, Жука й колегії Павла Галагана, 1. і 2. реальні школи, першої й другої комерційної школи, комерційного шкільного творчества учителів, духовної семінарії, фельдшерської школи, гідротехнічної школи, жіночої учительської семінарії ім. Університету, жіночих гімназій: Ольгинської, Фундульєвської, Пордльської, Жеребцовської, Жекулінської, Клусинської, Вайкової, Браткової, Титаренкової і „групі батьків“. Вся організація об'єднує в 33 середньо-наукових заведеннях до 2000 свідомих Українців і Українок. „Осередок“ зібралася 8. марта ст. ст. і не забаром скликав віче, на якому піднесено питання об'єднання всіх Українців, що учають ся в середніх і спеціальних наукових заведеннях, в одну спільну організацію під назвою „Юнацька Спілка“. Досі уладжено 6 віч, на яких об-

Подоляк.

Політичний куток.

4) Хто робить, творить політику?

Ми вже на самім початку говорили, що політиком є кожний чоловік. Навіть той, який собі престопійно лежить на ліжку тоді, коли в таборі йде віче. Він є також політиком—лише таким, який жде все на готове. Але ми не про таких „політиків“ будемо говорити, хоч вони бувають причиною не одного ала на світі. Ми хочемо зараз близьче придивитися до тих саме майстрів-ковалів, які з молотом в руках так і кують політику. Нам цікаво пізнати ті органи політичні, які на дають суть і форму політиці. А се-

є: 1) провідники держави й дипломати, 2) політичні партії, 3) думка народу й 4) політична преса. Від провідника держави, як президента, канцлера й т. д., вимагається ся, щоб він наскрізь зізнав потребу краю чи держави, бо він є відвічальній за політику внутрішню й заграницю; він старається ся рішити, розвязати заграницю справи так, щоб з того мала його власна держава користь.

Як з нас вже кожий знає й бачить,—кожий край чи то держава старається мати коло себе доброго сусіда. Чи то в цілях торговлі, чи таї в цілях політичних, старається ся кожда держава завязати зносини з другою по можливості суспільною державою. Тоді робить одна держава з другою певні умови, контракти. Тaki контракт може бути торговельний або чисто політичний. Торго-

вельний контракт може бути наприклад, такий: мас Україна багато продуктів—жито, пшениці то що, а не достатє І зараз виробів індустрійних—плугів, мологилок, машин і т. д. Україна шукав десь ринку, базару за-граничного, деб могла свій продукт продати, і рівночасно підшукує Україна для себе такий базар заграницький, деб можна було купити індустрійні вироби. Найближчий заграницький базар для українських продуктів є Німеччина. Німеччина, як індустрійний край, може доставити на Україну тих фабричних виробів, яких на Україні не хватас. Приходять до порозуміння і заключають торговельний контракт, який дає вигоди одному й другому.

Такий торговельний контракт одній державі з другою буває звичайно відомий народові. Невідомими

для широких народних мас бувають контракти політичні. Такі політичні контракти в строго тайні. Коли робить одна держава політичний контракт з другою, то при заключенні такого контракту звичайно буває ледве кілька чоловік дипломатів, які все роблять іменем тієї держави, яка їх вислава. І такий дипломат стається ся один другого, як то кажуть, перехитрить, підійти й використати.

Дипломатія, що є вмілість завязати певні політичні зносини з однію або скількома державами для певних політичних цілей. Ціла робота дипломатії є звичайно тайна. Тайна дипломатія мас за завдання, де того вимагає потреба, піклада-ти контраміні. Наприклад: зачинає президент міністрів Штирмер трохи холодно відноситися ся до Англії ці-

говорювано питання задуманої організації, видавання спеціального органу, платформи діяльності й інш. Результатом праці „Осередка“ було видання ним поклику „До середнешкільників-Українців“ і поширення його у великом числі прімірників, як у Києві, так і на провінції. Крім того, „Осередкові“ прийшлося зорганізувати цілу серію комісій (організаційну, фінансову, редакційну, поширення літератури, лекційну, експедиційну, січову й інш.), які тепер зайняті працею кожда в своїй „Камініар.“

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Приготування до Установчих Зборів.

Окрема Рада, яку установило тимчасове правительство для вироблення виборчого права для виборів на Установчі Збори, почала свою працю. Вона складається з представників усіх більших партій і націй. Председателем є Кокошкін, побічного стоять іменовані правительством члени, між ними юристи: Гесен, Зарудний, В. Маклаков, Набоков і барон Нольде. Петроградську Раду робочих і солдатів заступають Чхеїдзе, Брамсон і ін. Фронтову армію—один солдат, один унтер-офіцер, і один поручик. Між представниками партій стрічаємо Савіча (від октаєвістів земських), Ефремова (від прогресистів), Вінавера (від кадетів), Станкевича (від трудовиків) і Вишняка (нід соціал-революціонерів).

Представники Українців зустрілися: Ткаченко і Штампницький, магометані: Валід, Хан Талашов і Шакір Мухамедов; Жидів: О. Грузенберг і Фрідман; Лотишів: Гольдман і інші, Поляків: Майхтович і Мацевіч. Далі окремих представників має Сибір, Буряти, всеросійський союз товариства, ліга уповноваження жінок в особі Шапкиної. Союз селянських депутатів не визначив ще до 7. червня своїх представників.

Соціал-революціонери виключили Керенського з партії.

Зі Штокгольму наспіла вість дня 20. червня: Соціал-революційна партія в Петрограді виключила Керенського з заряду із партії, тому що з її програмою не годиться його виступлення на фронті під час поїздки.

—завданням англійського посла Буханана (який перебував в Петрограді) було—підпопельною роботою, контрамінами довести до того, щоб Штюмера повалити, а на його місце посадити Протопопова. Дипломат старається, щоб всі тайні договори, справи чужої держави—викрити для власної потреби. Значить, посол англійський Буханан, як дипломат англійський в Петрограді, мусить знати про все, що діється в цілій Росії, який є настрий до Англії—чи Росія не заключає сепаратного миру і т. д., все те він мусить вивідати, щоб зараз же підкладати контраміни.

Ріжні тайні договори й політичні контракти тайної дипломатії виходять звичайно аж тоді на верх, як хтось його зрадить або викриє, як от зараз Рада робочих і солдатів у

сфері. В Педагогічному музею засновано „Інформаційне бюро середнешкільників“ з постійними дежурствами членів „Осередка“ й вице-згаданих комісій. Крім того, що тут сказано, середнешкільники приймають участь і помагають по силі в ріжній національно-політичній роботі на зірках, зборах і в культурно-просвітніх організаціях. Тепер „Осередок“ вже видав перше число тижневого органу учеників середніх наукових заведень Києва під назвою „Камініар.“

Керенський творить жіночий відділ смерті.

Зі Штокгольму доносять, що Керенський затвердив постанову товариства жінок, яке має утворити з 300 жінок відділ смерті. Цей відділ має бути негайно обуочений в уживанню оружия і висланій чим скорше на фронт.

Независимість Сибіру.

„Русское Слово“ доносить в Томська, що новоутворений сибірський комітет независимості проголосить небавом незалежність Сибіру. В багатьох містах Сибіру панує дика анархія, підлюджувана емігрантами. Комітет независимості своїм виконавчим відділом заборонив вивіз усіх засобів поживи до європейської Росії.

Збунтовані матроси балтійської флоти.

Вісти з Базеля доносять з Гельсінфору: залоги кораблі „Гангут“ і „Діяна“ збунтувалися. Залога Гангута поставила ультимат до петроградського правительства.

Самостійність Білорусі.

Білоруський відділ народів оголосив свої домагання, в яких жадається ся перетворення Росії і самостійності для Білорусі.

Шанство сибірського населення.

В Троїцьку, в Сибірі, як доносять „Нове Время“, вибухли тажкі заворушення тому, що населення збрало склад горілки. Рабівники загорнули 40.000 гектолітрів спирту при помочі солдатів. 200 людей упійшло ся на смерть. Рада робочих і солдатів в Троїцьку проголосила воєнний стан, як за часів царизму.

Росія домагаються ся, щоб всі політичні договори, контракти, які царське правительство заключило з Англією і Францією, були оголошенні народові. Вірець політичного контракту виглядає в головнім очерку так: Коли Росія вступить в союз Англії, Франції і піде війною на Німеччину, Австрію, Турків, тоді Англія і Франція годить ся на те, щоб східна Галичина, Буковина, північна Угорщина, Константинополь, Дарданелл і східні Пруси належали до Росії.

Зі свого боку Росія дає свою згоду на те, щоб Франція одержала Ельзас і Лотарингію в границях з 1790 р., щоб мала зверхність над Рейнською провінцією, аби одержала Сирію і т. д. Росія годить ся теж щоб німецькі колонії в Африці належали до Англії, щоб полуднівий

Авглійці на штокгольмській конференції.

Зі Штокгольму доносять: Голяндсько-скандінавський соціалістичний відділ вів переговори дня 18. червня з Юлієм Вест, представником більшості англійських соціалістів, який явився в Томсоном, видавцем часописи „Кляріон“. Англійські соціалісти і робітники уважають важливим питання, чи вина у вибуху цієї війни. Стояли за утворення понаддержавної влади для обезпечення перед будучими війнами. Товариство Фабіян уложило цілковитий план для сеї справи. Вкінці всі англійські соціалісти з противниками господарської війни після заключення миру.

Жидівський конгрес в Київі.

З Гааги доносять жидівське бюро: В Києві відбув ся жидівський конгрес, на якім були представники вісімох російських губерній, що Іх замешкує 2 мільйони Жидів—загалом Іх було 369. Голосами 333 проти 36 постановлено слідуючі домагання до мирової конференції: горожанська і політична рівноправність Жидів у всіх країх та засноване автономічного центра для жидівського народу в Палестині. Адвоката Марголіна, якого ізва авісного процесу Бейліса позбавлено уряду, привернено до давнішого становища з огляду на нове переведення цього процесу.

Вибори до городських рад.

Петроградська телеграфна агенція доносять:

При виборах окружних рад городу Петрограду на основі загального голосування відійде побіду соціалістичний бльок. В першій мірі побідили соціал-революціонери, далі—соціал-демократи і трудовики. Занімами щойно йде партія кадетів.

При виборах прийшло до заворушень. Зібралися виборці збурили „анархісти“; багато осіб ранено. Відбулося ряд уличних демонстрацій, що жадали хліба і уступлення тимчасового правительства.

Японія готовить лад Росії.

З Парижа доносять швейцарські часописи: Японія робить приготування, щоб вмішати ся у внутрішні відносини Росії. Правительство в Токіо намірюється ся підняти пред-

ложеніс петроградському правителству, що Японія „поможе“ укріпити революцію й зорганізувати армію. Тоді предложить ся Росії з притиском бажання, щоби Росія змінила назад свою давню позицію на фронті.

Вісти зі світа.

Французькі війська займають Фесалію.

Французькі війська увійшли до Фесалії. Вони мають зайняти столицю цеї провінції Ларісу. Але, увіходачи до Ларіси, були приняті стрілами грецьких військ. Счинилася бійка; двох французьких офіцерів, чотирьох кавалерістів ранено. Наслідком цього арештовано 51 грецьких офіцерів і 269 солдатів разом з начальним генералом Ларіси Байасом.

Бунти в Індії.

Швайдарські часописи доносять на основі британсько-індійського міністра від кольорів, що англійське правительство в Індії наслідком бунтів приказало розстріляти 300 людей. В північно-західній частині Індії збудило ся заворушення. Це дало привід до неспокоїв, які досі ще не втихомирено.

В І Й Н А.

(Звідомлення осередніх держав).

На західніх фронтах у Фландрії коло Арра була як звичайно перестрілка, артилерія та інфanterія між англійцями та німцями. Англійці піднялися з аеропланами в більші скількості коло Іпері, Вічет, Лен і на південні від Шкарт. Над Есною і в західній Шампані на ново розгоріла ся заважта боротьба між французами та німцями по хвилям спокою.

На східніх фронтах зачала ся жива артилерійна перестрілка в Галичині, коло Золочева, Тернополя, над Нарайкою і коло Луцька на захід.

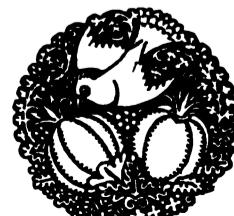
На італійські фронти боротьба послідніми днями ослабла.

На македонські фронти відбувається перестрілка патрулів.

На турецькі фронти загалом немає ніякої аміни.

—загальним правителством, заграницями, ріжними комісарями, консулами і т. д. І народ робочий, щоб забезпечити себе раз на завше перед ріжними „несподіванками“ зі сторони тайної дипломатії, жадає сьогодні, щоб всю тайну дипломатію знести і всі умови, контракти торговельні чи політичні були для народу відомі.

(Далі буде).

З таборового життя.

— Театр. Музично-драматичне то вариство виставило 17 червня „Пана Штукаревича“ або—оказію, якої не було.

Нема що говорити про вартість цього твору. Більш безглуздо! писанини не можна собі уявити. Шкода, що товариство подає нашій публіці такі дурниці й псує смак своїх членів і глядачів. Сподіваємося, що це вже остання „малоросійська комедія“ на нашій сцені. І місце давно в архіві.

Не будемо розбирати докладно гри артистів, лише зазначимо, що супроти „Заручин по смерті“ ця вистава випала далеко краще. Всі знали ролі, менчі слухали супільра, поводилися на сцені природніше. Багатьом артистам бракув гарної дії. Закінчені слів зовсім не чути.

N.

— Т-во „Кооператива Чайки“ у понеділок, 18. червня, о 7 годині увечері, в салі чайні відбулися місцеві чергові загальні збори з денним порядком:

- 1) Відчит протоколу;
- 2) Звіт управи й ревізійної комісії;
- 3) Вибір трьох членів до управи і штабів до ревізійної комісії;
- 4) Розділ чистого зиску за місяць;
- 5) Біжучі справи й вільні внесення.

Збори тягнулися недовго, тільки 1½ години, бо цілком годилися зі звітами і проектами управи та ревізійної комісії.

Розділ зиску по внесенню одногодового членів був затверджений так, як його намітила в проекті управи і ревізійна комісія, а именно:

- 1) На Український Національний Фонд в Київ . . . 49 м.— ф.
- 2) На волинськ. школи 30 ” — ”
- 3) До запасн. капіталу 2 ” 34 ”
- 4) На Фонд Українського сина . . . 10 ” — ”
- 5) На Т-во „Воля“ . . 6 ” — ”
- 6) На пам'ятник . . 49 ” — ”
- 7) Нагороди управі . . 65 ” — ”

Після цього добрano трьох членів управи і по внесенню одного з членів—двох до ревізійної комісії.

При біжучих справах була порушена справа з ложечками і з чистотою кружок. Що до кружок, то управа пояснила, що чорноту в середині кружок від сахарини ніякими способами не можна вивести, хиба тільки яким хімічним способом. Щож до ложечок, то нова управа запевнила, що вона заведе Іх.

Крім того була порушена спрага платіж робітникам, по заяві одного з них, який прохав збори, щоби всім робітникам платили по 12 марок місяць, скільки один з них вже одержував. По недовгій дискусії збори ухвалили дати всім робітникам чайні по 12 марок на місяць.

Майцик.

До жертвовачів на Український Національний Фонд. (Гуртки „Добра Порада“ та ін.).

На відозву т-ва „Самостійна Україна“ стали приходити до товариства в робітничих командах жертві з бажанням успішної роботи.

Не маючи змоги відповісти кождій команді й жертвовачам зокрема, цим зкладаємо всім, хто відклинувся на наш поклик, свою ширку подяку.

Фенік, відданий вами, дорогі товариші і земляки, це та легта вдовиці, що варта тисячі дукатів багача! Разом з горячими бажаннями успіху в нашій роботі, вони

свідчать, що посіяне зерно впalo на добрий ґрунт, а се підтримує віру в діло та сили до більшого розвитку роботи.

Хай кожний із жертвовачів найде для себе утіху в тім, що він допомагає великому ділу відродження свого народу та боротьбі його за краще життя.

Просимо т.т. надалі посылати жертві по адресі: „Громадської Думки“, для т-ва „С. У.“. Жертві всі будуть оголошуватись під рубрикою „На Україні. Націон. Фонд“, „Волинські школи“ й ін.

З подякою й бажанням всього кращого
т-во „Самостійна Україна.“

Пересторога.

До нас доходять вісти, що багато полонених нашого вецлірського табору тікають з робітничих команд, думаючи тим улегти свою долю. Одні мріють якось добраться до границі та прорватись і далі, а в більшості випадків утікають просто до табору, сподіваючись тут знайти якийсь захист в організаціях, або думають, що в країні разі прогуляться ся й побудуть після на іншу, може кращу роботу.

Всі ці утікачі („льотчики“), куди-б вони не тікали, попадають до табору, але запевняємо—не колегчання тут їх чекає. До Генеральних Старшин поступали вже прохання пристроїти десь утікача, чи захистити його від карі, і коли Генеральна Старшина звернулась в цій справі до Командатури, то одержала рішучу відповідь, що всі утікачі, без винок, мусять понести строгу кару, а іменно, що найменше: дві неділі строгого арешту, після чого—відправлення на справительну команду, де полонені лишаються ся всіх тих вигод, які вони мають на звичайних командах.

Не думайте, товариші, що як кому вдасться ся випадково почастити у нейтральні держави, то його пошлють у Росію—це неможливо. Його чекає те саме, що було з раштатським товаришом, який утік у Швейцарію і який попав у руки англійським і французьким агентам, що ловлять всячкими способами людей для своїх колоніальних легіонів. (Див. „Громадська Думка“, ч. 36).

Подяочи отсє до відому всім т.т. полоненим, Генеральна Старшина заявляє, що ніяких утікачів вона не може брати під свою опіку, і разом з тим висказує свій жаль, що випадки втечі повторюються, як самим утікачам, так і тим, які мирно й терпеливо переносять свою долю.

Майте на увазі, товариші, що Ви, як полонені, повинні працювати і що Ви тільки пильнуванням і послухом можете улегти своє положення!

На підставі цілої маси фактів можемо посвідчити, що кожда втеча, як остатчний спосіб протесту проти неволі, найбільше шкодить перш усього самим утікачам, потім—що погіршує нашу неволю, а далі—але відбивається на тому економічному положенню, від якого залежить життя перш усього міліонів полонених.

Подумайте, товариші, над цим! Подумайте та згадайте й про те, що може вже небагато лишилося ся ждати до миру. Наберіть ся-ж терпцю, щоб дочекати того щасливого моменту, коли всі по праву, по закону стають відмажати на волю, до рідних, на нову, вільну Україну!

Генеральна Старшина.

Жертви.

На Український Національний Фонд.

Ком. Nievernerhütte, № 1597	420
Birstein, № 1960	11 30
Antfeld, № 5999, від т.т.	2—
T. Bo-na i M. Ju-lia	2—
Kom. Neunkirchen, № 11676,	2—
від т.т.: Ф. Ст. i П. Пр.	2—
Kom. Klein-Rohrheim, № 2794	380
т.т.: O. П-ик—1 м., Данило Яст-кий—1 м., 30 ф., Ю. Та-н—1 м., Рабо-ка—50 ф., разом	380
Burggrafenrod, № 2726, т.т.	225
F. T-ов—50 ф., Н. Д-т—50 ф., A. А-ла—35 ф., I. M-ов—15 ф., K. Г-ик—10 ф., A. З-юк—10 ф., P. К-ча—20 ф., G. К-ко—10 ф., C. К-на—5 ф., T. В-шин—5 ф., B. Ку-к—5 ф., K. Ку-п—10 ф., разом.	225
Kom. Michelbach Hütte, № 2028, т.т.: T. П-ко—2 м., M. П-ко—2 м., Ю. Ц-на—2 м., A. Ч-ай—1 м., X. Ш-ко—1 м., E. П-ко—50 ф., B. К-ко—50 ф., разом	9—
T. I. За-йко	1—
Kom. Erndtebrück, т. О. П-ко	33
Разом	35 88

На будову пам'ятника. номер. тов.

Kom. Romgrod, від т.т.: П-ка—20 ф., Ж-ка—50 ф., Г-ка—1 м., М-ка—50 ф., Н-го—50 ф., Л-ка—50 ф., Інжи-го—50 ф., Юхи-ка—10 ф., Ск-на—20 ф., Се-ка—50 ф., Ва-ва—50 ф., Хи-ка—50 ф., У-ка—50 ф., Ті-ка—50 ф., La-го—50 ф., Ду-ни—20 ф., Бич-го—50 ф., Гри-ва—50 ф., Про-ка—50 ф., разом	8 70
--	------

Шереніка Редакції.

Ком. Westerwald. Гроші одержано. Часопис і книжку „Життя в здоровлі людів на Україні“ посылаємо. Другої книжки немаємо, тому повідоміть нас, куди привезти решту (20 ф.) Ваших грошей.

Kom. Nienhagen. Часопис і календар посылаємо пакетом на плато.

Kom. Grube Fortuna. Привіт за 19 м. 50 ф. оголошено в часописі. Решта не відома, де, бо в книзі за хід було лише 19 м. 50 ф. Що торкається ся 14 марок, то вони редакцією не одержані і мабуть тов. Вуценко передані безпосередньо скарбнику від комітета по будові пам'ятника.

Kom. Berg, № 10605. Гроші одержано. Часопис і картки посылаємо.

Kom. Steinbrücken, № 12105, kom. Heindersheim, kom. Oberriederbach, kom. Grube Ferrie, kom. Oberflörsheim, гурток «Пора».

ком. Oberwölstadt, № 1240, kom Rixfeld, т. П-ля й т. Шу-ов.—Гроші одержано. Часопис і книжки посылаємо.

Kom. № 3941. Гроші не одержані. Часопис посылаємо.

Kom. № 1718. Поставляемо Вам буквар і рахунок на 5 феніків.

Kom. Hofbieber, № 2524. Поставляемо часопис і рахунок на 15 ф.

Kom. Langenbach. Часопис Вам посылаємо.

ОГОЛОШЕННЯ.

РЕДАКЦІЯ ОДЕРЖАЛА

гарні листівки з портретами українських письменників:

- 1) Тарас Шевченко.
- 2) Михайло Грушевський.
- 3) Іван Франко.
- 4) Михайло Драгоманов.
- 5) Борис Грінченко.
- 6) Володимир Винниченко.
- 7) Леся Українка.
- 8) Ольга Кабілянська.
- 9) Іван Нечуй-Левицький.
- 10) Василь Стефанік.
- 11) Михайло Коцюбинський.
- 12) О. Кобець.

ЦІНА: одна листівка коштує 10 ф.

серія (12 листівок) коштує 90 ф.

Хто хоче мати листівки—портрети наших письменників—спішіть з замовленнями в Редакцію „Громадської Думки“.

ШУКАЄМО

СКЛАДАЧІВ (наборщиків) і машиніста до нашої таборової друкарії добре знайомих з цим ділом. Просимо при зголосуванні подавати докладно ім'я, фамілію, та де раніше працювали, в яких друкарнях.

Купуйте Пам'яткову Книжку

КАЛЕНДАРЬ

на 1917 р.

СОЮЗА ВІЗВОЛЕНИЯ УКРАЇНИ

500 стор. друку

103 ілюстрацій

ціна 1 марка.

Замовляти по адресі „Громадської Думки“:

Wetzlar. Ukrainianischer Unterrichts-Ausschuss. Lagerzeitung.

ТЕАТР.

НАРОДНИЙ ДІМ у таборі ВЕЦЛЯР.

СЬОГОДНЯ, 24. ЧЕРВНЯ 1917. р.

Музично-драматичним Товариством ім. М. Лисенка

буде виставлено:

САВА ЧАЛИЙ

Трагедія на 5 дії і 7 одмін І. Тобілевича.

ПОРЯДОК ВИСТАВИ: початок в 3 г. по обіді, до 5 г. вечера—1 і 2 дн.; з 7 г. вечера—останні 5 одмін.

Перед початком і в часі антрактів грає духовна оркестра під орудою т. Антоненка.

Режисер Старогородський.

З друкарні „Союза Візволення України“ в таборі Вецляр.